

ՏՆՏԵՍԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ

ԱՆԲԱՐԵԽԻՂԸ ՄՐԾԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ ԴՐԱ ԿԱՐԳԱՎՈՐՄԱՆ ՄԱՐՏԱՀՐԱՎԵՐՆԵՐԸ

ՄԻՔԱՅԵԼ ՄԻՔԱՅԵԼՅԱՆ

«Անբարեխիղճ մրցակցություն» հասկացությունը առաջին անգամ գիտական շրջանառության մեջ է դրվել Ֆրանսիայում 1850 թվականին: Ֆրանսիական դատարանները, հիմք ընդունելով երկրի քաղաքացիական օրենսգրքի 1382 հոդվածի ընդհանուր դրույթները¹, որոնք հակասորինական գործողությունների կատարման դեպքում նախատեսում էին վնասների փոխհատուցում, կարողացան ստեղծել անբարեխիղճ մրցակցությունից պաշտպանության համապարփակ և արդյունավետ համակարգ²: Ավելի ուշ այս եզրույթը հստակեցվեց և տարբեր երկրներում կիրառվեց «սովետային, անօրինական, համապարփակ մրցակցություն» նշանակությամբ: Արդյունաբերական սեփականության ոլորտի ֆրանսիացի իրավաբան Պոլեն Ռուբեն անբարեխիղճ մրցակցությունը սահմանել է որպես «գործողություն, որը հանգեցնում է ապակողմնորոշման, շփոթության, վարկաբեկման, ձեռնարկությունների մրցակիցների ներքին կազմալուծման և ընդհանուր շուկայի կազմալուծման»³:

Տնտեսագիտական գրականության և գործարար շրջանառության մեջ «անբարեխիղճ մրցակցություն» հասկացությունն ունի բավականին լայն մեկնաբանություն՝ մրցակցի հանդեպ շուկայի սուբյեկտի ցանկացած նպատակաուղղված գործողություն, որն ուղեկցվում է անթույլատրելի մեթոդներով:

Միջազգային իրավական պրակտիկայում առաջին անգամ «անբարեխիղճ մրցակցություն» հասկացությունը հիշատակվել է 1883 թվականի մարտի 20-ի՝ «Արդյունաբերական սեփականության պահպանության մասին» փարիզյան համաձայնագրի 9-10, 10bis և 10ter հոդվածներում⁴: Դրա համաձայն՝ անբարեխիղճ մրցակցության ակտ է ա-

¹ Ֆրանսիան աշխարհում առաջին երկիրն էր, որ 1805 թ. ընդունեց քաղաքացիական, իսկ 1807 թ.՝ առևտրական օրենսգրքերը (տե՛ս **Вилкова Н.** Регламентирование недобросовестной конкуренции в праве Франции // "Хозяйство и право". М., 1995, № 4, էջ 112):

² Տե՛ս **Коковихин Ю. В., Гукасян Л. Е.** Проблемы правового регулирования недобросовестной конкуренции в условиях переходной экономики России // «Конкурент», 02/1997, № 5, էջ 15:

³ Մեջբերումն ըստ՝ **Вилкова Н.**, նշվ. աշխ., 114 էջ:

⁴ Տե՛ս «Փարիզյան համաձայնագիր, Արդյունաբերական սեփականության պահպանության մասին, 1883 թվականի մարտի 20», ՀՀ ԱԳՆ, ՊՏ, 2004.12.20/5(13), ՀՀ-ում ուժի մեջ է մտել 25.12.1991:

մեն մի գործողություն, որը հակասում է արդյունաբերական ու առևտրական գործերում արդար սովորություններին: Մասնավորապես, արգելվում են

1) բոլոր գործողությունները, որոնք կարող են որևէ ձևով շփոթություն առաջացնել ձեռնարկության, արտադրանքների կամ արդյունաբերական կամ առևտրական գործունեության, մրցակցի նկատմամբ,

2) սուտ պնդումները, որոնք առևտրական գործունեություն իրականացնելիս կարող են վարկաբեկել ձեռնարկությանը, ապրանքները կամ մրցակցի արդյունաբերական կամ առևտրական գործունեությունը,

3) նշումները կամ պնդումները, որոնց օգտագործումը առևտրային գործունեություն իրականացնելիս կարող է հասարակությանը մոլորության մեջ գցել ապրանքների բնույթի, պատրաստման եղանակի, հատկությունների, կիրառման պիտանելիության կամ քանակի վերաբերյալ:

Ընդ որում, Փարիզյան համաձայնագրի մասնակից երկրները պարտավորվել են Արդյունաբերական սեփականության պահպանության միության մասնակից երկրների քաղաքացիներին ապահովել անբարեխիղճ մրցակցությունից արդյունավետ պաշտպանությամբ՝ ներառյալ նման գործողությունների արդյունավետ կանխարգելման օրինական միջոցների ապահովումը (համաձայնագրի 10^{եր} հոդված):

Փարիզյան համաձայնագրի երկրները ապրանքների ծագման վայրի մասին շփոթմունք առաջացնող հաղորդումները կանխելու վերաբերյալ 1891 թ. Մադրիդում համաձայնագիր են ստորագրել (14.04.1891թ.)⁵: Փաստորեն, դա սպառողներին թյուրիմացության մեջ գցող անբարեխիղճ մրցակցությունն ուղղակի արգելող առաջին միջպետական համաձայնագիրն էր:

Հետագայում եվրոպական առանձին երկրներ ազգային տնտեսություններում ներքին կանոնակարգման նման օրենսդրություն ընդունեցին: Մասնավորապես՝ 1896 թ. մայիսի 27-ին Գերմանիայում ընդունվեց «Անբարեխիղճ մրցակցության դեմ պայքարի մասին» օրենքը⁶, որը ուժը կորցրեց 1909 թվականի հոկտեմբերի 1-ից ուժի մեջ մտած «Անբարեխիղճ մրցակցության մասին» օրենքով⁷ և գործեց մինչև 2004 թվականը. նոր օրենքի ընդունումով այն ուժը կորցրեց⁸:

Անբարեխիղճ մրցակցությունն արգելվում է մրցակցության պաշտպանության օրենսդրություն ունեցող բոլոր երկրներում, այդ թվում՝ Եվ-

⁵ Հետագայում այն փոփոխվել և լրացվել է Փարիզյան կոնվենցիայի մասնակից երկրների մի շարք հանդիպումներում՝ 14.12.1900 թ. (Բրյուսել), 02.06.1911 թ. (Վաշինգտոն), 06.11.1925 թ. (Հաագա), 02.06.1934 թ. (Լոնդոն), 01.10.1958 թ. (Լիսաբոն) և 14.07.1967 թ. (Ստոկհոլմ):

⁶ «Gesetz zur Bekämpfung des unlauteren Wettbewerbs», 1896: Այս օրենքը շատ թերի էր. միայն նկարագրում էր անբարեխիղճ մրցակցության առանձին դեպքերը, որի պատճառով էլ անհրաժեշտություն առաջացավ 1909 թ. փոխարինել նորով:

⁷ Տե՛ս «Закон ФРГ о недобросовестной конкуренции» // «Конкурент», 09/1995, էջ 40:

⁸ «Անբարեխիղճ մրցակցության դեմ օրենք» («Gesetz gegen den unlauteren Wettbewerb», BGBl. I S. 1414):

րասիական միությունում⁹:

ՀՀ Սահմանադրության նոր փոփոխությամբ (2015 թվականի դեկտեմբերի 6-ի հանրաքվեով) շուկայում մենաշնորհ կամ գերիշխող դիրքի չարաշահումը, անբարեխիղճ մրցակցությունը և հակամրցակցային համաձայնություններն արգելվում են (հոդված 59, մաս 3)¹⁰:

Մրցակցային օրենքի 11-16 հոդվածները սահմանում են «անբարեխիղճ մրցակցություն» հասկացությունը և դրա դրսևորման ձևերը¹¹: Անբարեխիղճ մրցակցությունը հիմնականում դրսևորվում է տնտեսավարող սուբյեկտների կողմից միևնույն ապրանքային շուկայում հանդես եկող մրցակիցների, ինչպես նաև հասարակության (սպառողների) նկատմամբ:

«Տնտեսական մրցակցության պաշտպանության մասին» ՀՀ օրենքի (այսուհետև՝ Օրենք) համաձայն՝ անբարեխիղճ մրցակցություն է համարվում ձեռնարկատիրական գործունեության ցանկացած գործողություն կամ վարքագիծ, որը հակասում է օրենքին կամ գործարար շրջանառության սովորույթներին, խախտում է մրցակիցների միջև կամ վերջիններիս ու սպառողների միջև բարեխղճության՝ ազնվության, արդարության, ճշմարտության, անաչառության սկզբունքները¹²: Օրենքում սահմանված են նաև անբարեխիղճ մրցակցության դրսևորման ձևերը, որոնք են¹³.

- տնտեսավարող սուբյեկտի կամ նրա գործունեության վերաբերյալ շփոթություն առաջացնելը,
- տնտեսավարող սուբյեկտի կամ նրա գործունեության վարկաբեկումը,
- հասարակությանը մոլորեցնելը,
- տնտեսավարող սուբյեկտի համբավի, վարկարժեքի վնասումը,
- չբացահայտված տեղեկատվության ձեռքբերումը, օգտագործումը կամ բացահայտումը՝ առանց դրա օրինաչափ տիրապետողի համաձայնության կամ գործարար շրջանառության սովորույթներին հակասող ձևերով:

Օրենքի 5-րդ գլխի վերնագիրն է «Անբարեխիղճ մրցակցություն», սակայն այս եզրույթը հոդված 11-ում շատ ավելի լայն իմաստով է

⁹ Տե՛ս «Закон Республики Беларусь от 12 декабря 2013 г., № 94-З. О противодействии монополистической деятельности и развитии конкуренции, «Закон Республики Казахстан от 25 декабря 2008 года, № 112-IV «О конкуренции» (с изменениями и дополнениями по состоянию на 05.05.2015 г.)», «Закон Кыргызской Республики, от 22 июля 2011 года, № 116 «О конкуренции» (В редакции Законов КР от 5 апреля 2013 года № 47, 21 января 2015 года, № 22), «Федеральный закон РФ "О защите конкуренции" от 26.07.2006 г. № 135-ФЗ // "Российская газета", № 162, 27.07.2006 (с изменениями и дополнениями от 17.07. 2009 № 173-ФЗ, в ред. Федерального закона от 11.07.2011 № 200-ФЗ, от 06.12.2011 № 401-ФЗ).

¹⁰ Տե՛ս «Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրություն (փոփոխություններով)»: Ընդունվել է 06.12.2015 / <http://www.concourt.am/armenian/constitutions/index2015.htm>

¹¹ Տե՛ս «Տնտեսական մրցակցության պաշտպանության մասին» ՀՀ օրենք, ՀՀՊՏ 2000.12.15/30(128)

¹² Տե՛ս նույն տեղը, հոդված 11:

¹³ Տե՛ս նույն տեղը, հոդված 12-15:

սահմանված, քան դրա սովորական նշանակությունը: Այն վերաբերում է շատ իրավիճակների, որոնք չեն առնչվում մրցակցությանը:

Օրենքում կան նաև լրացուցիչ դրույթներ, որոնք անդրադառնում են ապրանքային նշաններին, առևտրային վարկաբեկումներին և առևտրային գաղտնիքներին, որոնք հիմնականում համընկնում են «ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի»¹⁴, «Ապրանքային նշանների մասին» ՀՀ օրենքի և «ՀՀ քրեական օրենսգրքի» դրույթներին: Ապրանքային նշաններին վերաբերող դրույթները անդրադառնում են և՛ ապրանքային նշանների դասական իրավախախտումներին, և՛ ապրանքային նշանների արժեզրկմանը: Դրանք բխում են ապրանքային նշանների միջազգային գրանցման մասին Մադրիդյան համաձայնագրից¹⁵ և առևտրին առնչվող Մտավոր սեփականության իրավունքներից¹⁶:

Հանձնաժողովի գործունեության շնորհիվ առաջին մի քանի տարիներին բացահայտվել են անբարեխիղճ մրցակցությանն առնչվող մի շարք իրավախախտումներ: Օրենքի ընդունումից հետո առաջին 5-6 տարիները Հանձնաժողովի ձևավորման ու կայացման շրջան էին, որի ընթացքում անբարեխիղճ մրցակցության բացահայտման գործառնություն իրականացումը կարելի է հաջողված համարել:

Հանձնաժողովի գործունեության հետագա տարիները աչքի են ընկել մի կողմից Հանձնաժողովի գործունեության պասիվությամբ, մյուս կողմից նվազել է նրա աշխատանքի դրական արդյունքը: Մասնավորապես, նույն տնտեսավարող սուբյեկտը պարբերաբար կատարում է անբարեխիղճ մրցակցության միևնույն իրավախախտումը: Այսպես, 2009 թ. «Ալեքս գրիգ» ՍՊԸ-ն 4 անգամ կատարել է Օրենքի 12-րդ հոդվածով (Տնտեսավարող սուբյեկտի կամ նրա գործունեության վերաբերյալ շփոթություն առաջացնելը) սահմանված իրավախախտումը (տե՛ս Հանձնաժողովի 22.04.2009 թ. թիվ 48-Ա որոշում, 05.11.2009 թիվ 82-Ա-ից 84-Ա որոշումներ), որոնց համար Հանձնաժողովը տնտեսավարողին տուգանել է 500 հազարական դրամով (հոդված 36, 5-րդ մաս, 1-ին պարբերություն): Մինչդեռ պարտավոր էր 82-Ա-ից 84-Ա որոշումներում տուգանքի չափը սահմանել մեկական մլն դրամ՝ նկատի ունենալով միևնույն խախտումը մեկ տարվա ընթացքում կրկին կատարելը (հոդված 36, 5-րդ մաս, 2-րդ պարբերություն): Նույն սուբյեկտի կողմից նմանատիպ 5 խախտում էլ արձանագրվել են Հանձնաժողովի՝ 2010 թվականի մայիսի 19-ի դրնբաց նիստում (թիվ 56-Ա-ից 60-Ա որոշումներ), 2 խախտում՝ 2010 թվականի օգոստոսի 4-ի դրնբաց նիստում (որոշումներ 181-Ա և 182-Ա): Թվարկված բոլոր որոշումներում Հանձնաժողովը թերացել է իր իրավասություններում՝ տուգանք սահմանե-

¹⁴ «ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրք», // Պաշտոնական տեղեկագիր, № 17 (50), 10 օգոստոսի 1998 (հետագա փոփոխություններով և լրացումներով):

¹⁵ Նշանների միջազգային գրանցման մասին Մադրիդյան համաձայնագիրը ստորագրվել է 1891 թվականի ապրիլի 14-ին (հետագա փոփոխություններով և լրացումներով):

¹⁶ Առևտրին առնչվող հայեցակետերի մասին Մտավոր սեփականության իրավունքների համաձայնագիրը ստորագրվել է 1994 թ. ապրիլի 15-ին Մարաքեշում:

լով ընդամենը 500 հազարական դրամ: Մինչդեռ անբարեխիղճ մրցակցության դրսևորումը մեկ տարվա ընթացքում կրկնվել է: Հետևաբար, տուգանքի չափը պետք է լիներ մեկական մլն դրամ:

Այսինքն՝ սուբյեկտը որքան շատ խախտումներ է թույլ տվել, նրա նկատմամբ Հանձնաժողովն այնքան բարյացակամ է գտնվել (բնականաբար, մեր՝ սպառողներիս հաշվին): Նման բարյացակամությունը դրսևորվել է ոչ միայն տուգանքներ, այլև խախտումները վերացնելու համար ժամկետներ նշանակելիս: Նախկինում նման խախտումը շտկելու համար Հանձնաժողովը 10 օր ժամանակ էր տալիս (տե՛ս, օրինակ, 08.09.2004 թ. թիվ 128-Ա որոշում), հետագայում այն դարձավ մեկ ամիս (տե՛ս, օրինակ, 22.08.2007 թ. թիվ 71-Ա որոշում), 35 օր (22.04.2009 թ., թիվ 48-Ա որոշում և այլն): Երևի նկատի ունենալով այն հանգամանքը, որ տնտեսավարող սուբյեկտը 30-35 օրում չի հասցնի իրացնել անբարեխիղճ մրցակցության դրսևորումով օդու ամբողջ խմբաքանակը, Հանձնաժողովը հետագա որոշումներում այդ ժամանակահատվածը դարձրել է 67 օր (տե՛ս, օրինակ, 19.05.2010 թ. թիվ 57-Ա որոշում և այլն):

Առանձին տնտեսավարողների կողմից բազմիցս նույնատեսակ իրավախախտումներ թույլ տալուն նպաստել է ոչ միայն Հանձնաժողովի բարյացակամ վերաբերմունքը, այլև օրենսդրի կատարած առանձին օրենսդրական փոփոխությունները, մասնավորապես՝ Օրենքի 37-րդ հոդվածի («Խախտումով ստացվող շահույթը») խմբագրումը (Հանձնաժողովի որոշումը չկատարելը, խմբ. 31.05.2005 ՀՕ-91-Ն), որը հետագայում ուժը կորցրել է (12.04.2011 ՀՕ-137-Ն): Նախկինում իրավախախտող սուբյեկտը Հանձնաժողովի որոշմամբ պարտավոր էր խախտումով ստացած շահույթը փոխանցել պետական բյուջե: Նշված հոդվածը խմբագրելուց հետո տնտեսավարողին գուցե և ձեռնտու լինի Հանձնաժողովի նշանակած տուգանքը վճարելը և նույն իրավախախտումը շարունակելը:

Առանձին դեպքերում Հանձնաժողովը տարբեր տնտեսավարող սուբյեկտների նկատմամբ նույն խախտումը կատարելու համար տարբեր պատժամիջոցներ է կիրառել: Այսպես, օրինակ, 2011 թ. օգոստոսի 5-ի նիստում ձեռքի, մարգարիների և սպրեյի շուկաների վերաբերյալ տեղեկատվությունը 9 օրով ուշացնելու համար «Լիա-Կ Գրուպ» ՍՊԸ-ին տուգանել է 200 հազարական դրամով (326-Ա, 327-Ա և 328-Ա որոշումներով): Տվյալ գործում հետաքրքիրն այն է, որ Հանձնաժողովը պահանջվող տեղեկատվության համար ընդամենը 5 օր էր սահմանել (2011 թվականի ապրիլի 20-ի դռնբաց նիստում՝ թիվ 133-Ա-ից 136-Ա որոշումներով): Համանման տեղեկատվություն (միայն բուսական յուղի հետ կապված) տնտեսավարող սուբյեկտներից պահանջվել էր դեռևս 2004 թ. ապրիլի 30-ին (որոշում 47-Ա)՝ ներկայացնելու ժամկետ սահմանելով 7 օր: Տրամաբանությունը հուշում է, որ Հանձնաժողովը պատասխանատվության միջոց պետք է կիրառեր առնվազն մայիսի երկրորդ կեսին (մինչև մայիսի 22-ը տուգանքը 500 հազար դրամ էր, մայիսի 23-ից՝ մինչև 5 մլն դրամ): Մինչդեռ պատասխանատվության միջոց

կիրառվել է օգոստոսին: Այն տպավորությունն է, թե մինչև օգոստոս Հանձնաժողովը տուգանքի նշանակման հարցում «բանակցություններին» մեջ է եղել տնտեսավարողի հետ: Հակառակ դեպքում ինչն էլ բացատրել վերոհիշյալ 3 որոշումներից յուրաքանչյուրով ընդամենը 200 հազարական դրամ տուգանք նշանակելը, այն դեպքում, երբ մինչև պատժամիջոցի խստացումը տուգանքի մեծությունը միանշանակ էր՝ 500 հազար դրամ: Հանձնաժողովին չի արդարացնում որոշման մեջ ամրագրված այն դրույթը, համաձայն որի՝ «Հանձնաժողովը հաշվի է առնում նաև, որ Հանձնաժողովի կողմից պահանջված տեղեկատվությունը եղել է ծավալուն, ինչից ելնելով ամրագրում է, որ արարքը չի պարունակել ուսումնասիրության իրականացմանը խոչընդոտելու շարժառիթներ»: Դրանով Հանձնաժողովը փորձել է, հիմնվելով Օրենքի 31-րդ հոդվածի 2-րդ մասի վրա, դա մեղմացուցիչ հանգամանք ներկայացնել: Եթե իրոք «պահանջված տեղեկատվությունը եղել է ծավալուն», ապա ժամկետ սահմանելիս Հանձնաժողովը պարտավոր էր այդ հանգամանքը նախապես հաշվի առնել: Այսինքն, Հանձնաժողովը նախապես իմացել է, որ «պահանջված տեղեկատվությունը եղել է ծավալուն», տնտեսավարողին որոշումը «կատարել չկարողանալու» վիճակի մեջ է դրել և դրանից հետո միայն «բարյացակամություն» է դրսևորել՝ «հաշվի առնելով, որ «պահանջված տեղեկատվությունը եղել է ծավալուն»:

Ի դեպ, տուգանքի հարցում մեղքի իր բաժինն ունի նաև օրենսդիրը՝ Օրենքում իր 12.04.2011 ՀՕ-137 փոփոխությամբ ոչ միարժեքություն ստեղծելով նշանակվող տուգանքների մեծությունների մեջ (մինչև հինգ մլն, մինչև 1 տոկոս և այլն): Դրանով մեծացել է կոռուպցիոն ռիսկը:

Սկսած 2009 թվականից՝ Հանձնաժողովը թերանում է Օրենքով ամրագրված հրապարակայնության ապահովման որոշ գործառույթների կատարման մեջ: Մասնավորապես՝ չի հրատարակում տեղեկագիր (հոդված 18, մաս 2, 10-րդ պարբերություն):

Հարկատուներիս հաշվին գործող Հանձնաժողովի վերջին տարիների գործունեությունն աստիճանաբար դարձել է ոչ թափանցիկ, ավելի շուտ՝ քողարկված: Սկսած 2013 թվականից՝ կարգավորող մարմինը կայացրած որոշումները չի տեղադրում ոչ միայն տեղեկագրում, այլև իր կայքում: Մինչդեռ այդ որոշումները և դրանց առնչվող հարցերը, որպես կանոն, քննարկվում են դռնբաց նիստերում (հոդված 30, մաս 3): Գուցե դա պայմանավորված է պետական մարմնի ոչ միայն վերոհիշյալ ինքնիրավչությամբ, այլև հանրությունից թաքցնելու հակավաճույթով: Կայքից հեռացվել է նաև ապրանքային շուկաներում գերիշխող դիրք ունեցող տնտեսավարող սուբյեկտների ցանկը:

Ամենայն հավանականությամբ, վերոհիշյալ վրիպումները, սխալները, կարգավորող մարմնի ու տնտեսավարողների միջև ձևավորված «ես քեզ, դու ինձ» փոխադարձ «բարյացակամությունը» և կոռուպցիայի վերաբերյալ հարկատուներիս շրջանում իրավացիորեն կասկած հարուցող հարաբերություններով պայմանավորված՝ Հանձնաժողովի ո-

որոշումները չէին լինի, եթե Հանձնաժողովի ձևավորման և գործունեության մեխանիզմը նման սողանցքներ չունենար¹⁷:

Օրենքի 20-րդ հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն՝ Հանձնաժողովի 7 անդամին (ներառյալ նախագահին և նրա տեղակալին) նշանակում է ՀՀ նախագահը: Մենք հեռու ենք այն մտքից, թե հանրապետության երեք նախագահներից որևէ մեկը կամ Ազգային ժողովը (սահմանադրական փոփոխություններին համահունչ) պաշտոնի նշանակելիս ի սկզբանե հակված են եղել կամ կլինեն կադրերի անհաջող ընտրություն կատարելու: Մակայն պետք չէ բացառել սուբյեկտիվ գործոնի դերը՝ անկախ նրանից, թե ով է երկրի նախագահը կամ Հանձնաժողովը ձևավորող պետական մարմնի ղեկավարը: Ի վերջո Հանձնաժողովի անդամների նշանակումը կատարվում է իրավասու անձի ճանաչած շրջապատից: Պատահական չէ, որ շատ դեպքերում հանրությունը ոչ միշտ է դրական գնահատում այս կամ այն նշանակումը: Նույնը (ավելի լավ կամ վատ) կարելի է ասել Հանձնաժողովի մյուս անդամների նշանակման վերաբերյալ: Առանձին դեպքերում, մյուս անդամների նշանակման ժամանակ «կարևորվել է» Հանձնաժողովի նախագահի կարծիքը, ինչը կոլեգիալ մարմինների ձևավորման պարագայում որոշումների կայացման անաչառությունն ապահովելու տեսանկյունից սխալ է: Հանձնաժողովի նախագահը հակված է Հանձնաժողովի անդամ «անցկացնել» իր շրջապատից (որպես կանոն, Հանձնաժողովի աշխատակազմից, որին ինքն է ժամանակին աշխատանքի ընդունել)¹⁸: Իսկ դա Հանձնաժողովի նախագահին հնարավորություն է տալիս Հանձնաժողովի որոշումներում իր լրացուցիչ ձայնն ունենալու, և պատահական չէ, որ այդ որոշումներում վճռական է լինում նախագահի կարծիքը:

Շատ կարևոր է, որ առավել անկաշկանդ և անաչառ լինելու համար Հանձնաժողովի անդամները չպատկանեն որևէ կուսակցության, այսինքն՝ չգրադվեն քաղաքականությամբ: Այլ կերպ ասած՝ հարկատուներիս հաշվին գործող պետական անկախ մարմնի ներկայացուցիչները, իրենց հիմնական գործառնությունը թողած (թեկուզ և իրենց հաշվին արձակուրդ վերցնելով), չգրադվեն ընտրական քարոզարշավով:

Այսպիսով, անցած 17 տարիներին Հանձնաժողովը թեև կայացել և անբարեխիղճ մրցակցության բացահայտման առումով դրական արդյունքներ է արձանագրել, սակայն հասարակության սպասելիքները մասամբ է իրականացնում՝ առանձին դեպքերում չարդարացված «բարյացակամություն» ցուցաբերելով օրենքը բազմակի խախտող սուբյեկտների նկատմամբ: Լուծումը Հանձնաժողովի ձևավորման ու

¹⁷ Նման սողանցքներ կարելի է գտնել նաև պետական անկախ այլ մարմինների գործունեության մեջ: Պարզապես մեկում կարող են դրանցից «օգտվողները» շատ լինել, մյուսում՝ քիչ կամ չլինել:

¹⁸ Իրավական առումով աշխատակազմում աշխատողը մրցույթի հիման վրա է աշխատանքի անցնում: Գործնականում միայն առանձին դեպքերում է, որ անձը կարող է աշխատանքի անցնել առանց պետական մարմնի ղեկավարի նախնական համաձայնության:

գործունեության համար անկախության անհրաժեշտ պայմանների ստեղծումն է: Հակառակ պարագայում սուբյեկտիվ գործունեության համար պարարտ հողն առկա է: Անսալով երկրի նախագահի՝ անարդար մրցակցություն թույլ չտալու 2016 թ. փետրվարի 12-ի հորդորին, որպեսզի «Հայաստանը կայանա որպես երկիր ու հասարակություն», իշխանության կողմից կոռուպցիայի դեմ համակարգված (ոչ ձևական) պայքար մղելուն զուգահեռ, անհրաժեշտ քայլերից մեկն էլ մրցակցության պաշտպանության հուսալի, սուբյեկտիվ գործունեության ազատ մեխանիզմի ստեղծումն է:

Մասնավորապես, Հանձնաժողովի և նրա յուրաքանչյուր անդամի անկախությունն ապահովելու համար վճռական նշանակություն ունի սուբյեկտիվ գործոնը նվազագույնի հասցնող անկախ կադրային բանկում ընդգրկված մասնագետներից ռոտացիոն սկզբունքով Հանձնաժողովի անդամների նշանակումը: Կադրային բանկը պետք է ձևավորվի և համարվի անկուսակցական, որոշակի չափանիշների բավարարող մասնագիտական և աշխատանքային փորձ ունեցող անձանցից¹⁹:

Բանալի բառեր – *անբարեխիղճ մրցակցություն, մրցակցության պաշտպանություն, հասարակության մոլորեցում, չարաշահում, պատժամիջոց*

МИКАЕЛ МИКАЕЛЯН – Недобросовестная конкуренция и вызовы её регулирования в Армении. – Развитие экономики невозможно без эффективной защиты экономической конкуренции. Одним из распространённых факторов, препятствующих ей в нашей стране, является недобросовестная конкуренция.

В статье изложена суть концепции недобросовестной конкуренции, её формы, проблемы регулирования и их решения.

Ключевые слова: *защита конкуренции, введение общества в заблуждение, злоупотребление, меры наказания*

MIKAYEL MIKAYELYAN – Unfair Competition and Challenges to its Regulation in Armenia. – The development of the Armenian economy is impossible without effective protection of economic competition. Unfair competition is one of the most common manifestations hampering competition in our country.

The article presents the essence of the concept of unfair competition, the forms of its manifestation, the challenges of its regulation in Armenia and their solutions.

Key words: *unfair competition, competition protection, misleading the society, abuse, sanctions*

¹⁹ Նման մեխանիզմ առավել հանգամանորեն մեր կողմից ներկայացվել է (տե՛ս, օրինակ, «ՀՀ ապրանքային շուկաների համակենտրոնացման մակարդակները և մրցակցության պաշտպանության առաջնահերթությունները», Սոցիալիստական մոտեցումներ Հայաստանի մարտահրավերներին. Գլխավ հեռանկարներ. Տեղական իրողություններ. Խորհրդածողովի կուրթեր, Եր., 2010, էջ 328-335, «Защита конкуренции в Армении и механизмы обеспечения независимости регулирующего органа и лиц принимающих решения в этом органе» // «Проблемы и перспективы сотрудничества между странами Юго-Восточной Европы в рамках черноморского экономического сотрудничества и ГУАМ», часть 2, 2011, էջ 494-498):